

ЛОГІСТИКА ТА ТРАНСПОРТ

Горбенко О.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Національний транспортний університет*

ЗАЛЕЖАЛІ ЗАПАСИ В ЛАНЦЮГАХ ПОСТАЧАНЬ

Запаси в ланцюгах постачань можна розглядати з позиції функціонального призначення, в якому вони перебувають в певний проміжок часу і залежно від місця. Запаси згідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» – це активи, які [1]:

- утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою.

Для цілей бухгалтерського обліку запаси включають [1]:

- сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг;
- незавершене виробництво у вигляді незакінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів;
- готову продукцію, що виготовлена на підприємстві, в установі, призначена для продажу;
- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством/установою з метою подальшого продажу;
- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року;

– поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються за цим Положенням, а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства після її первісного визнання.

В разі, коли актив (вантаж / товар / сировина) втратив первинні якості і наразі не має попиту, йдеться про неліквідний запас. Тобто такий запас, який впродовж тривалого часу перебуває в компанії, але реалізація якого тягне фінансові, логістичні та інші ускладнення. Неліквідні запаси виникають внаслідок: стрімкого зниження попиту, хибної стратегії дистрибуції, помилок під час зберігання, хибних прогнозів продажів, відмови замовників від вантажу/товару, змінювання маршруту та точки доставки вантажу, неналежне оформлення документів на вантаж тощо [2].

Поміж неліквідних запасів є такі, що мають назву залежалих – це запаси, які не покидають місце їх утворення у встановлений термін за різних обставин. А отже вони утворюються у будь-якого учасника ланцюгів постачань: вантажовідправника, експедитора, вантажодержувача, дистриб'ютора на складах чи реалізатора в точках з збуту.

У законодавстві України відсутнє визначення поняття залежалих вантажів, проте Декрет Кабінету міністрів України від 08.04.1993 № 33-93 «Про порядок вилучення та реалізації вантажів, що знаходяться у морських торговельних портах і на припортових залізничних станціях понад установлені терміни» (далі Декрет КМУ) містить перелік вантажів, які підлягаю вилученню та реалізації після спливу встановленого терміну [3].

Окрім того, на думку експертів залежали вантажі є широким поняттям, яке містить [3]: незатребувані вантажі (unclaimed goods) – вантажі, щодо яких нездійсненні дії для їх отримання; покинуті/відмовні вантажі (abandoned goods) – вантажі, щодо яких є відмова забирати вантаж або відмова від права власності на вантаж. У Посібнику FIATA з найкращих практик щодо покинутих товарів зазначені поняття ототожнюються. Проте вони не є синонімічними, від виду залежалого вантажу залежить порядок розв'язання проблем.

З позиції експедиторських компаній [3], залежалий вантаж – це вантаж / товари, вивантажені з судна в зону митного контролю на території морського, річкового порту, для митних цілей і які

перебувають на складі тимчасового зберігання. Загальний термін тимчасового зберігання не може перевищувати 90 днів (ч. 1 ст. 204 Митного кодексу України). Зазначений строк може бути продовжений максимум на 30 днів за заявою власника і за рішенням митниці. Тобто, протягом цього терміну потрібно завершити всі операції з вантажем, в іншому випадку він буде вилучений митними органами. Сам порядок та терміни вилучення залежало вантажу залежать від країни його знаходження.

Залежалі вантажі для експедитора небезпечні, коли експедитор безпосередньо зазначений як вантажоотримувач чи вантажовідправник. В такому разі перевізник має право та законні підстави звернутися до експедитора з вимогою відшкодувати понесені ним витрати, адже експедитор є стороною договору перевезення та відповідно до нього несе відповідальність за вчасне отримання вантажу та у випадку порушення цього положення зобов'язаний відшкодувати понесені витрати.

З позиції торгових підприємств, залежалий товар – це товар, термін реалізації якого перевищує встановлені критичні межі. З позиції законодавства компанія встановлює критичні терміни зберігання товарів самостійно, беручи до уваги терміни придатності товарів. Втім, згідно з п. 1 Положення № 120/190 підприємство може проводити уцінку товарів широкого вжитку, що залежалися (не мають збуту понад три місяці) і не користуються попитом у споживачів, а також товарів та продукції, які частково втратили свою первісну якість. Уцінку продовольчих товарів, які у зв'язку із закінченням строку придатності частково втратили первісну якість, можливо здійснювати у міру необхідності, не чекаючи трьох місяців [1].

Уцінка запасів – комплексний процес, який складається з кількох послідовних етапів [4]: затвердження складу комісії для проведення уцінки; формування переліку запасів та проведення інвентаризації; прийняття рішення про уцінку; складання, підписання та затвердження Акту уцінки; проведення процедури перемаркування цін згідно до п. 11 Інструкції про порядок позначення роздрібних цін, затвердженої наказом Мінекономіки від 04.01.97 р. № 2; відображення результатів уцінки в обліку і власне робота з неліквідним уціненим активом.

Для роботи зі залежалими активами (вантажами / товарами) можна застосовувати наступні варіанти: застосувати знижки при продажах або створити комплекти товарів зі вмістом залежалого вантажу; застосувати систему trade-in [6]; використати товари для розіграшів, подарунків; утилізувати вантаж / товар.

Для недопущення виникнення залежалих активів (вантажів / товарів) необхідно: приділяти увагу національним процедурам та законодавству, що стосуються роботи з вантажами, оскільки вони варіюються від країни до країни; проводити регулярну перевірку активів шляхом інвентаризації. Кожен з цих варіантів потребує ретельного аналізу. А саме питання роботи зі залежалими вантажами / товарами є як ніколи актуальним. Особливо зараз в умовах ринкової невизначеності через пандемію, коли зміщуються уподобання споживачів, вимоги до транспортування та зберігання з боку різних країн тощо.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 [Електронний ресурс] // Вісник: офіційно про податки. – 2018. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100009264-pbo-9-zapasi>
2. Почепский О. Неликвид на складе [Електронний ресурс] / Олег Почепский. – 2020. – Режим доступу: <https://bit.ly/3nAynQp>
3. Горачек О. «Залежали» вантажі: причини виникнення й алгоритм дій [Електронний ресурс] / О. Горачек, К. Горова // Logistics in Ukraine. – 2021. – Режим доступу: <https://bit.ly/3kfVLkp>
4. Адамович Н. Уцінка запасів [Електронний ресурс] / Наталія Адамович // Податки & бухоблік. – 2018. – Режим доступу: <https://bit.ly/3AgsXh1>
5. Знецінення запасів: облік та податкові наслідки [Електронний ресурс] // Дебет-Кредит. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2Xv7Dq3>
6. Рябых Д. Как уменьшить складские запасы [Електронний ресурс] / Д. Рябых, Д. Сироткин // Корпоративный менеджмент. – 2010. – Режим доступу: <https://bit.ly/3Ae0pVx>